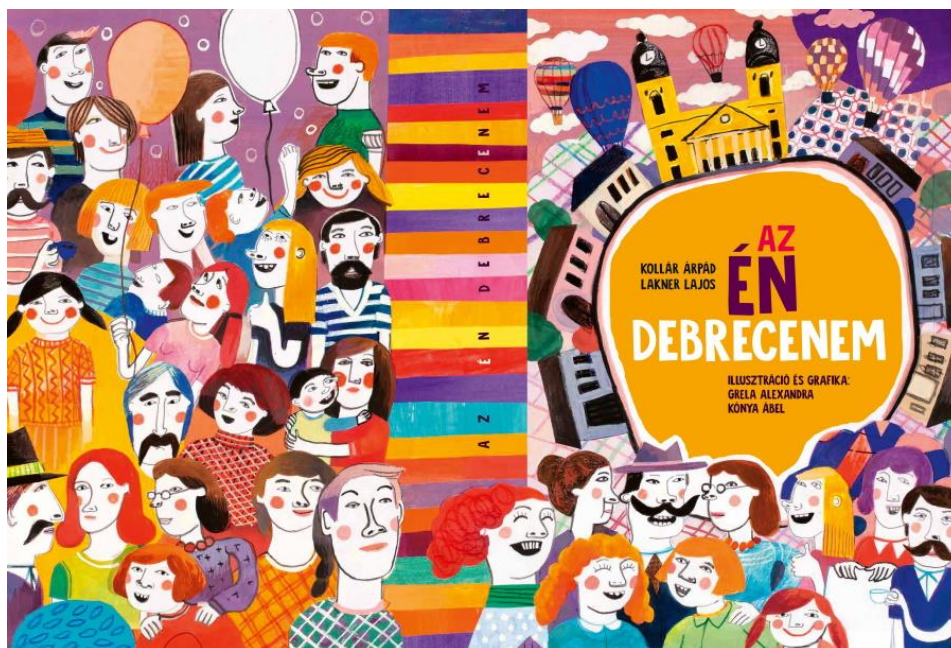

Az én Debrecenem

Szerzők: Kollár Árpád, Lakner Lajos;
 illusztrálta: Grela Alexandra és Kónya Ábel
 Méliusz Juhász Péter Könyvtár; Debrecen, 2022

A Méliusz Juhász Péter Könyvtár kiadásában¹ jelent meg és illeszkedik a Debrecen bemutató könyvek sorába egy 2023 februárjában megjelent kötet, melynek a címe *Az én Debrecenem*. Az újdonsága pedig az, hogy ez a nagyalakú, színes, figyelemfelkeltő interaktív könyv gyerekeknek szól.

A kötet felépítése összetett, erre már a címlapon megjelölt két szerző Kollár Árpád, Lakner Lajos és a két illusztrátor Grela Alexandra és Kónya Ábel neve is utal.

Kollár Árpád magyar költő, műfordító, irodalomszervező. 2011-től a Fialat Írók Szövetségének, 2012-

től pedig a Magyar Irodalmi Szerzői Jogvédő és Jogkezelő Egyesület elnöke. 2011-től a Nemzeti Kulturális Alap Folyóirat-kiadás Kollégiumának kurátora, illetve 2012-től a Tiszatáj Online folyóirat irodalmi rovatának szerkesztője. Bár Szegeden él, mégis szívén viseli a cívis város kultúrájának ápolását is. Eddig is számos művet címzett a fiatalsághoz, mivel a jövőt úgy formálhatjuk, ha az ifjúságot nyitottá tesszük a kultúra és a hazaszeretet befogadására. Erre utal a 2021-ben megjelent *Félbevágott március* című kötet is, mely egy komoly témát – az 1848. már-

cius 15-ei forradalmat – tesz hozzáférhetővé, könnyen érthetővé az óvodás és kisiskolás korosztály számára. Az illusztrálás ebben az esetben is Grela Alexandra keze munkáját dicséri.

Az én Debrecenem című könyv, tehát beleillik ebbe az egyedi formavilágba. Ebben a kötetben Kollár Árpádhoz köthető 13 vers, melyek Debrecen történelméről, jelképeiről, hagyományairól szólnak. Minden röviden, közérthető formában van megfogalmazva, hogy az óvodások, kisiskolások érdeklődését elnyerjék és fenntartsák.

Lakner Lajos a Debreceni Egyetem Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola oktatója, a Déri Múzeum tudományos igazgatóhelyettese. Kutatási területei közé tartozik Debrecen és a magyar irodalom, az irodalmi és társadalmi kultúszok, a múzeumtörténet, a magyar kulturális örökség és a történeti muzeológia. A kötetben 28 információgazdag, érdekes rövid összefoglaló írójaként ismerhetjük meg. A történetek összekapcsolják a civis város múltját a jelen olvasói tapasztalataival. Az oldalakon játékos kiszólások, kérdések, utasítások is olvashatóak, melyek által interaktívvá, élménydússá válik a könyv befogadása a gyermekek számára. A szövegek stílusa összetett, mivel sok adat, tény van belesűrítve a pár sorba, szavai közérthetőek, de nem kerülnek ki az adott témához kapcsolódó szakszavakat sem (füvészkert; bognár; céhláda stb.).

Az informatív szövegek könyvnyebb megértését támogatják Grela Alexandra élénk, dinamikus, színes életképei. Ő napjaink egyik legkiválóbb illusztrátora, 2019-ben a Budapesti Illusztrációs Fesztivál fődíjasa volt, 2021-ben pedig Az év illusztrátora címet és az MMA Alkotói Ösztöndíját nyerte el. 2022-ben felkerült az International Board On Books For Young People listájára, a világ legjobb gyerekkönyv illusztrátorai közé. Ugyanebben az évben Debrecen városa Csokonai-díjat adományozott Grela Alexandrának a kulturális élet, valamint a művészetek terén kimagasló alkotó tevékenységéért.

A könyv elkészítésének ötlete a lengyel születésű művésznőhöz köthető, ugyanis a lengyel nagyvárosok (pl. Krakkó¹, Poznań², Varsó) közül már többről is készült hasonló, kisgyermekeknek szóló informatív lokálpatrióta olvasmány, sőt kifestőkönyv is. Debrecen városára pedig azért esett a választása, mert 2005 óta él itt a családjával, valamint 2008 óta a Medgyessy Ferenc Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium és Technikum oktatója.

A könyvterv és a nyomdai előkészítés Kónya Ábel nevéhez köthető, aki egy nemzetközileg elismert debreceni születésű kurátor, művész, grafikus, tervező és tanár. 2016-2017 a Déri Múzeum igazgatóhelyettese, 2016-2018 a MODEM Modern és Kortárs Művészeti Központ főkurátora, illetve 2019-től a Mis-

kolci Herman Ottó Múzeum igazgatóhelyettese és a Miskolci Galéria igazgatója.

A könyvet kívül-belül színes, mozgalmas képek, grafikák illusztrálják. Így már a szövegek elolvasása előtt is rengeteg információhoz juthatunk, ami a célközönségnek is megkönnyíti az értelmezést, memorizálást. A borítócímlapon felül félkörben szerepelnek Debrecen jellegzetességei (a Református Nagytemplom és a történelmi civisházak), alul mosolygós emberek kedélyesen beszélgetnek (gyerekek, felnőttek) és a közepén egy szövegbuborékban a cím helyezkedik el, mintha a csevegő emberek mondanák ez *Az én Debrecenem*.

Érdekes, hogy a kötet több szempontból is szakít a könyvszerkesztési hagyományokkal. Feltűnt, hogy nemcsak a címnegyedben nincsenek oldalszámok, hanem a könyv további részéből is hiányoznak, így azt érezhetjük, hogy nem köt bennünket a linearitás, úgy olvashatjuk a szövegeket, ahogy éppen kedvünk tartja, mivel minden téma önálló egésszet alkot. Nincsenek fehér oldalak a könyvben (védőlap, előzéklap), ebből arra lehet következtetni, hogy minden „ujjbegynyi” helyet ki akarnak használni a szerzők az információátadásra. Sőt már a borító belső részén és a szennycímoldalon (1. oldalon) is rengeteg információval találkozhatunk.

Megtalálható itt a város bárányos címerének rajza, Hatvani István portréjával; a XVIII. századi Debrecen térképe a jellegzetes épületeivel;

korabeli öltözékben vásárra induló kocsis, fehér szűrös juhász, lovas cívis és cseréppipás urak; valamint perecet és mézeskalácsot tartó gyerekek és édesanyjuk. Az első tájékoztató szöveg a debreceni cseréppipa XVIII. századi európai és észak-amerikai népszerűségéről szól.

A következő oldal a folyton változó, pusztuló és újjáéledő Debrecenről szól. Felhívja a figyelmet arra, hogy sok épület, építmény, természeti kincs eltűnt az idők folyamán ugyan, de az utcaneveinkben tovább él. Kollár Árpád verse a *Holnemvolt Debrecen* is ezekre kérdez rá. A „sorozatcímoldalon” megta- pasztaljuk, miért is nevezhetjük interaktív műnek ezt a kötetet. A lap szélén két kis színes téglalapban megszólítja az olvasót a szerző: „*Hahó! Én itt vagyok! Te hol vagy?*” és ad egy értelmezést segítő megjegyzést a melléte álló vershez: „*Ez egy kérdező vers.*”. Mindkét írás elolvasásához el kell fordítani a könyvet, mivel alulról felfelé kell olvasni. Az oldal alján, a harmadik kis téglalapban egy kérdés van: „*És a költő hova lett a Kétmalom utcából?*” visszacsatolva a versben feltett utolsó kérdésre: „*és hol lehetek én?*”. Ezek a rövid kiszólások a szövegből arra buzdítják az olvasót, hogy gondolkodjon el, nézzen utána a kérdéses információknak.

A címoldalon a szerzőkön és a címen kívül szerepel még két rövid összefoglaló Debrecen címerének hátteréről (a fönix, a bárány, a Biblia két testamentuma, a pálmafa és a ra-

gyógó nap). Ezen az oldalon is találhatóak épületek, családok, fiatalok, az említett címer, valamint a háttérben szívecske nyomatok láthatóak.

A továbbiakban minden oldalon sokrétű, informatív általában kétoldalas illusztrációk vannak a szövegekhez kapcsolódóan, illetve a debreceni közösségeket bemutatva. Ezeknek a fő mondanivalóját egy-egy vers és egy-két prózai szöveg foglalja össze a lapszéli kis üzenetekkel kiegészítve. Többek között szó esik a hídi vásárról, ahol mézeskalácsot, szappant, gyertyát, szürkemarhát, de egyszer még struccmadarat is lehetett kapni.

A következő szöveg összekapcsolja a város jelképét, a fönixmadarat a gyakori tűzvészekkel, melyekből mindig erősebben született újjá Debrecen. A képen is feltűnik és a szövegek is kitérnek rá, hogy a tűzoltás nem csupán vízzel, hanem bottal is történt. Erre egy humoros kérdéssel hívja fel a figyelmet az író: „*Elverték a tűz fenekét egy bottal?!*”, majd természetesen meg is válaszolja, hogyan is segítette a dorong a tűzoltást.

Megismerhetjük a város kézművesmestereit (fazekas, kádár, szalmakötő, csapó, bognár, kelmefestő, csizmadia) a *Mesterségek* című versből, az informatív leírásból és a színes, mozgalmas képekből. A város, illetve a Hortobágy lakóiról is kapunk rövid ismertetőt emberekről és állatokról egyaránt.

A helyi kulturális helyszínek, események és épületek is bemutatásra kerülnek. Az 1538-ban épült

méltán híres Református Kollégium hatalmas könyvtárával Európa egyik legszínvonalasabb iskolája volt. A könyvnyomtatás lépéseit követő rajzok segítenek elképzelni, hogyan is dolgozott Huszár Gál, aki latin helyett magyar nyelven nyomtatta a könyveket, hogy minél többen el tudják olvasni őket.

Híres debreceni születésű költőink Fazekas Mihály és kortársa, Csokonai Vitéz Mihály is szerepel a kötetben. Az előbbiről megtudhatjuk, hogy a *Lúdas Matyin* kívül ő írta össze a gyógynövényeket, és adott nevet azoknak, melyeknek nem volt magyar megfelelője. Előtte már Méliusz Juhász Péter, a város első református püspöke is írt egy botanikai könyvet, hogy ne csupán a lelket, de a testet is gyógyíthassák. Ehhez a témához írta felsorolásszerű nominális stílusú versét Kollár Árpád *Füvesvarázs – Hódolat Lúdas Matyinak* címmel. A szövegeket szebbnél-szebb virágok díszítik, melyekkel a debreceni Botanikus kertben találkozhat az olvasó.

A sokszínű Fazekas és a „*varázserőjű poéta*”, Csokonai mellett képekben emlékszik meg a könyv Szabó Magda írónőről, az *Abigél* és *Az ajtó* szerzőjéről, valamint Borbély Szilárdról, aki elismert költő, író, irodalomtörténész és a debreceni egyetem oktatója volt.

Szó esik Debrecen történelmi szerepéről a 1848-49-es szabadságharcban a haldokló oroszlán szobor történetén keresztül. Hogy a gyerekeknek kevésbé legyen megrázó,

Grela Alexandra a szobor készítésének folyamatát ábrázolta, és csak a lap alján látszik a mintaként szolgáló „alvó” oroszlán.

A történelem emlékeit őrző, Déri Frigyesről elnevezett múzeum múmiája nem jelenik meg a rajzokon, csak a szöveg tesz említést az egyik legnépszerűbb kiállítási darabról. Azt is megtudhatjuk, hogy a mai Déri tér helyén állt a régi botanikus kert, amely korábban a Paptava volt. A *Tóbújócska* című költemény és a gyermeki fantáziát feltüzelő kérdések biztos sok olvasót sarkallnak majd kutatásra: „*Tényleg a tó vizén lebeg a múzeum? Vagy a múmia itta meg a tavat?*”.

A tudomány úttörőjeként Hatvani István kollégiumi professzor kerül bemutatásra, aki ma valószínűleg a híres Debreceni Egyetemen vagy az Atommagkutató Intézetben tanítana abból a titkos fekete könyvből, amit a szájhagyomány szerint egy fekete kígyótól kapott. Grela Alexandra képei ötvözik a múltat a jelennel, egyik oldalon számítógép előtt görnyednek a fizikusok, a másik oldalon Hatvani professzor dolgozik elmélyülten.

A jelenhez elérve a gyermekek által közkedvelt helyszíneket mutatják be az alkotók. A Nagytemplom előtti főtéren például finom puncsos fagyit lehet enni, és a költő verséből megtudhatjuk, hogy bújócskázásra is kiváló helyszín. A Vojtina Bábszínház matinéját minden gyerek élvezettel tekinti meg a Hungária mozi helyén. A Rocksuli előadásain bizonyára mind az előadók, mind a nézők

jól szórakoznak, főleg, ha a valóságban is éneklő, gitározó számár, patogatott kukoricáról nyávogó macska is megjelenik, mint Grela Alexandra rajzain.

A programajánlók sora a Nagyerdővel is bővül, ahol a játszóterek, sportolási lehetőségek gazdag tárháza vár kicsiket és nagyokat egyaránt. A kiránduláshoz a könyv a Zsuzsi vonatot ajánlja a kipufogó füstös, zsúfolt autókkal szemben.

Végül egy nyári és egy téli rendezvényt mutatnak be a kötetben. Az augusztusi Virágkarnevált a virágkoszin néptáncoló figurákkal, rengeteg mosolygó arccal és táncos fellépővel, valamint az adventi vásárt a város főterén a karácsonyfával, bódékkal és jégkorcsolyázókkal.

Szinte mindenről szó esik a könyvben, amit csak egy gyermeknek illik tudnia a szülővárosáról, Debrecenről. Az óvodások, kisiskolások nyelvén és stílusában szólnak meg Kollár Árpád versei és a Lakner Lajos leíró, magyarázó szövegei, melyeket Grela Alexandra mozgalmas, élénk színű kedves rajzai mintáznak, illusztrálnak.

A könyv utolsó oldalain viszont megszólítják egy rövid levélben az alkotók a felnőtteket is, külön a szülőket és külön a pedagógusokat. Útmutatást adnak a kötet interpretálásához, megmagyarázva a közreműködők célját: „*Igy lesz a város az én városommá, a mi városunkká.*”.

Az *én Debrecenem* című könyvhöz hamarosan kiadásra kerül egy kifestőkönyv is, ami kiegészíti és el-

mélyíti e kötet történeteit, és még aktívabb résztvevőként vonja bele a gyermekeket Debrecen múltjának és jelenének megismerésébe.

¹ A kiadvány a TOP-6.9.2-16 kód-számú „A helyi identitás és kohézió erősítése” című pályázati kiíráson támogatást nyert TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00001 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen1 városrészén”, TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00004 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen3 városrészén”, TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00005 „Helyi kö-

zösségfejlesztés Debrecen2 városrészén” azonosítószámú és című projektek keretében valósult meg.

² Michał Rusinek (író); Iwona Cała (illusztrátor): *Krakowski Rynek dla chłopców i dziewczynek*

³ Eliza Piotrowska (író és illusztrátor): *Legenda o założeniu Poznania* (és még sok más történet Poznań-ról)

Seprényi Kinga

magyar nyelv és irodalom -
történelem szakos tanár
Medgyessy Ferenc Gimnázium,
Művészeti Szakgimnázium és
Technikum, Debrecen